

3. Бондаренко О. В. Західноєвропейський вимір й контекст економічної ментальності щодо України та українців / О. В. Бондаренко // Ноосфера і цивілізація. – Вип. 3 (6). – Донецьк: ДонНТУ, 2006. – С. 101-114.
4. Грабовська І. Проблеми засад дослідження українського менталітету та українського характеру / І. Грабовська // Сучасність. – 1998. – №5. – 58–70.
5. Карпенко-Карий І. К. Твори : в 3 т. / Іван Карпович Карпенко-Карий ; упоряд. П. М. Киричка, Л. Ф. Стеценка, приміт. П. М. Киричка. – К. : Дніпро, 1985 – Т. 1 : Драматичні твори / передм. П. М. Киричка. – 1985. – 437, [2] с.
6. Карпенко-Карий І. К. (Тобілевич) Твори : в 3 т. / Іван Карпович Карпенко-Карий (Тобілевич) ; упоряд. П. М. Киричка, Л. Ф. Стеценка ; приміт. П. М. Киричка. – К. : Дніпро, 1985. – Т. 3 : Драматичні твори. Статті. Листи. – 1985. – 372, [1] с.
7. Храмова В. До проблеми української ментальності / В. Храмова // Українська душа. – К. : МП «Фенікс», 1992. – С. 3–35.
8. Ярема Я. Український характер / Я. Ярема // Літературний Львів. – 1993. – число 7. – С. 3.

Summary. The article deals with the social and moral aspects of reproduction of Ukrainian mentality in comedies by Karpenko-Kary. The problem of genetic love to the land as a specific psychological peculiarity of Ukrainian behavior is viewed. The author examines the desire for power, avarice, and individualism as a fundamental negative ethical categories, which are the qualities of Ukrainian mentality ridiculed in comedies by Karpenko-Kary.

Keywords: mentality, mental type, Ukrainian, comedy, image.

УДК 811.111'37

І.А. Свідер

ТЕМПОРАЛЬНІ ОЗНАКИ ЕМОТИВІВ КОХАННЯ

У статті автор робить спробу дослідити емотиви кохання «crush» та «infatuation» із семантичною ознакою «час», стверджує, що у семантиці мовної одиниці когнітивний, емоційний та темпоральний компоненти тісно пов'язані між собою.

Ключові слова: емотив, семантика, темпоральний, суб'єктивний.

У традиційній лінгвістиці вважається, що емоційне та раціональне – явища, протиставлені у мові, мовленні, тексті. Мова тісно пов'язана із думкою, вона відображає її, а емоції надають лише нечіткі конотації, які не є настільки важливими для семантики слова. Але, «будучи компонентом семантичної структури лінгвістичних одиниць, емоційне включається у мовний зміст. Мова у своїй комунікативній функції є засобом не тільки для обміну думками, але й для вираження емоцій мовця. При цьому емоції, як ядро особистості, розглядаються як мотиваційна та когнітивна основа мови» [10, 82].

Емоції можуть виражатися, передаватися та зберігатися за допомогою мови, формувати мовну картину світу. Емоції людини складають частину об'єктивної дійсності. Стан своєї свідомості, відчуття, почуття та емоції людина відтворює у мові та у тексті. Емоції, як вираження суб'єктивного та ідеального, відображаються у мові за допомогою знаків. Емотивність актуалізується в художньому тексті за допомогою сукупності текстових компонентів – показників емотивності, вплетених в емоційне навантаження слова, фрази, речення тощо [2, 4].

Емоційність як факт психіки знаходить своє вираження в емотивності. Лінгвістами доведено, що усі висловлювання забарвлюються емоціями, що «усі лексикони мов мають специфічні емотиви та вся інша лексика потенційно емотивна» [9, 80]. Часто емотивність також трактується як «лінгвістична характеристика тексту як сукупність мовних засобів, здатних призвести до емоціогенного ефекту» [7, 20], або навіть як «сукупність мовних засобів, що відображають емоційну картину світу автора» [8, 117].

Загальновідомо, що емотив – це слово, або словосполучення, яке використовують для вираження емоційного ставлення або стану мовця. До емотивів відносять будь-які лексеми, які можна використати для вираження тієї чи іншої типової емоції [9, 72-74]. Д. Н. Шмелев розуміє емотиви, як «слова, які самі по собі не позначають окремі емоції і переживання; ці слова не є емоційно забарвленою лексикою, оскільки вони «не забарвлені цими емоціями», але безпосередньо називають їх» [11, 106].

Можна виділити два основних трактування категорії емотивності. Згідно з першим (Л. Г. Бабенко, Е. М. Галкіна-Федорук, Н. М. Баженов, А. Фінкель та ін.), ця категорія включає у себе всі засоби відо-

браження емоцій: назви емоцій та групи слів, у значеннях яких емоційність присутня як конотація або емоційність набувається у контексті. Разом із тим, друге трактування (В. І. Шаховський, Д. Н. Шмелев, І. Б. Голуб, В. Н. Телія, Т. А. Графова, Е. М. Вольф та ін.) містить інформацію про те, що емотивність співвідноситься тільки з експресивною емотивною лексикою. Сюди варто відносити «слова» або лексико-семантичні варіанти, які є носіями інформації про емоційне ставлення мовця до дійсності» [5, 3], або «які містять у своїх значеннях емоційну оцінку предметів та явищ, які вони позначають» [6].

Якщо стверджувати, що за лексичною одиницею стоїть образ фрагменту світу та людини, які активно взаємодіють між собою, то структура значення слова має включати і емотивні компоненти, у структурі яких, в свою чергу, повинно відображатися усе різноманіття людських почуттів (кохання, печалі, щастя, гніву, страху), особливості сприйняття людиною дійсності, простору та часу. Саме сукупність іменників, які відображають емоційні переживання кохання, та у лексичному значенні яких присутня семантична ознака «час», і стала предметом нашого дослідження.

Отже, у статті робиться спроба дослідити конкретну лексику у вигляді слів-денотативів з емотивним значенням «потяг, пристрасть», тобто емотивів кохання «crush» та «infatuation». Загальною семантичною темою, що поєднує емотиви кохання, які досліджуються, є тема емоційного потягу суб'єкта до об'єкта потягу. Безсумнівно, емотиви кохання відіграють важливу роль у психічному житті людини і, відповідно, у житті будь-якого суспільства. Це пояснює інтерес дослідників до такої лексики та визначає актуальність нашого дослідження.

Крім того, ми звертаємо нашу увагу саме на темпоральні ознаки емотивів кохання, адже, загальновідомо, що кохання, як почуття, може варіюватися у силі та пристрасті, може тривати певний проміжок часу та розвиватися або згасати.

У науковій літературі зустрічаємо згадки про суб'єктивний, психологічний, індивідуальний, особистісний, побутовий час. Час життя людини – це не абстрактний і невідворотний потік годин, днів, місяців, а, у першу чергу, час «який проживають і переживають» [12, 85], усвідомлення якого відбувається завдяки подіям, які відбуваються протягом цього часу. Суб'єктивно, коли людина проживає та переживає певний момент, період, подію, вона видає певні емоції та переживання. Час тут розглядається як «розтягнення <...> душі» [1, 174]. «Людський» час не тотожний реальному часу, оскільки у процес формування образу крім фізичних, фізіологічних, неврологічних та сенсорних складових, входять емоційні та когнітивні компоненти [3, 149].

Таким чином, час є не тільки науковою, але й психологічною категорією. Психологічне уявлення людини про час знаходить своє вираження в мові, і у семантиці мовної одиниці когнітивний, емоційний та темпоральний компоненти тісно пов'язані між собою.

Звичайний стан людини характеризується рівним емоційним фоном, без емоційних сплесків, діяльністю, яка є під контролем розуму, а не почуттів, загальною активністю та енергійністю. Але такий стан не триває вічно. Пік працездатності минає, відбувається її спад, людина відпочиває, розслабляється, а потім знову спостерігається підйом. Крім того, у стресових ситуаціях (як позитивних, так і негативних) можуть відбуватися тимчасові або довготривалі зміни. Візьмемо, для прикладу, 2 іменника, у значеннях яких часова сема представлена ознакою тимчасової часової діяльності: «crush» та «infatuation». Ознака обмеженої, тимчасової тривалості свідчить про те, що вона «детермінована межею, терміном, скінченою кількістю часу» [4, 110]. Тобто, емоційне переживання триває певний, обмежений проміжок часу, має свій початок та кінець.

У словниках ми знаходимо такі тлумачення іменника «crush»: «(Informal) a brief but intense infatuation for someone» [14], «(Informal) a feeling of love and admiration for someone, often someone you know you cannot have a relationship with» [13]. Як бачимо, лексичне значення іменника «crush» складають такі семантичні ознаки як «кохання», «короткочасність» (часова ознака), «вразливість», «перешкода».

Семантика іменника «crush» будується на уявленні про момент емоційної напруги, випадок, проблемну ситуацію. Зазвичай, такий момент напруги не може довго тривати, досить швидко має наступити кульмінація, розв'язка. Тим більше, часова ознака дієслова «to crush» - це негайна дія (to press, mash, or squeeze so as to injure, break, crease, etc.; to oppress harshly; to hug or clasp tightly etc.). Проміжок часу, на якому локалізований емоційний стан, уявляється стиснутим, час пришвидшується: When I was younger I had so many **crushes** that it was unbelievable. Now I have a **crush** every now and then, but it's only for a few days [15]. Крім того, можна стверджувати, що чітко простежується семантична ознака «підлітковий, юнацький вік», оскільки емоційний стан «crush» характерний саме для цього віку: It wasn't really love, but a **schoolgirl crush** [13].

Проаналізувавши такі значення іменника «infatuation»: «a strong feeling of love that seems silly, esp. because you do not know the other person very well» [13], «to infatuate, - be inspired with an intense but short-lived passion or admiration for» [14], ми простежили сукупність таких семантичних однак як «кохання», «пристрасть», «інтенсивність», «дурість», «короткочасність». Але проміжок часу тут, на відміну від «crush», трохи більший: Burns, **ring** his Clarinda **infatuation**, and Wordsworth visited this old Inn, now patronised by Heriot-Watt students and locals [15].

Семантика іменника «infatuation» будується навколо уявлення про певний проміжок часу, у який людина поводить себе нерозумно, безпечно: *She's a little young for a holiday infatuation, but we all have them sooner or later* [15].

Підводячи підсумки, можна припустити, що розглянуті емотиви кохання «crush» та «infatuation» хоча і не відносяться до темпоральної лексики, але містять у собі семантичні ознаки «емоція» та «час», які нерозривно поєднані. Ці дві ознаки є основними та формують ядро значення слів. Щодо часового компоненту у їх семантиці, то ми можемо віднести його до суб'єктивного часу – часу, який визначається переживанням індивідом подій, що відбувалися, відбуваються і будуть відбуватися як у його житті, так і у житті суспільства, безпосередньо або опосередковано впливаючи на життя індивіда та його ціннісно-оціночне ставлення до них. А переживання індивіда і знаходять вихід у його емоціях, які виражаються за допомогою емотивної лексики.

Час та емоція тісно поєднані, емоція існує у часі, рухається і розвивається разом із ним. Емоційно переживаючи якусь подію, людина слідує за рухом часу. У семантиці слів представлені особливості суб'єктивного сприйняття часу, який під час емоційного переживання може пришвидшуватися та стискатися («crush»).

Варто зазначити, що дослідження семантичної структури емотивів із семантичною ознакою «час» є досить актуальним та може сприяти вирішенню таких загальнотеоретичних проблем мовознавства, як співвідношення мови, дійсності та мислення індивіда.

Список використаних джерел

1. Августин Аврелий. Исповедь / Августин Аврелий. Исповедь : Абельяр Пьер. История моих бедствий : Пер с лат. – М. : Республика, 1992. – 332 с
2. Андрійченко Ю. В. Особливості вираження емотивності в художніх творах на матеріалі творів Габрієля Гарсія Маркеса / Ю. В. Андрійченко // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр./ відп. ред. Н. М. Корбозерова. – К : Логос, 2005. – Вип. 6. – С. 3–5.
3. Большой толковый психологический словарь : Том 1 (А-О) / Ребер Артур : Пер. с англ. – М. : Вече, АСТ, 2000. – 592 с.
4. Бондарко А. В. Длительность / А.В.Бондарко // Теория функциональной грамматики. – Л. : Наука, 1987. – С. 98–123.
5. Вайгла Э. А. Эмоциональная лексика современного русского языка и проблемы ее перевода (на русско-эстонском материале) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Э. А. Вайгла. – Москва, 1978. – 21 с.
6. Голуб И. Б. Стилистика современного русского языка : учеб. пособие для вузов / И. Б. Голуб. – М. : Рольф : Айрис-пресс, 1997. – Режим доступа : <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook028/01/index.html>.
7. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию / В. А. Маслова. – М. : Наследие, 1997. – 208 с.
8. Павлючко И. П. Эмотивность языковой личности в творческом ракурсе / И. П. Павлючко // Языковая личность : социолингвистические и эмотивные аспекты. – Волгоград : Перемена, 1998. – С. 117–129.
9. Шаховский В. И. Текст и его когнитивно-эмотивные метаморфозы (межкультурное понимание и лингвоэкология) / В. И. Шаховский, Ю. А. Сорокин, И. В. Томашева. – Волгоград : Перемена, 1998. – 149 с.
10. Шаховский В. И. Эмоциональные культурные концепты : паралели и контрасты / В. И. Шаховский // Языковая личность : культурные концепты. – Волгоград : Волг.гос.пед.ун-т, 1996. – С. 80–96.
11. Шмелев Д. Н. Очерки по семасиологии русского язык / Д. Н. Шмелев. – М. : Просвещение, 1964. – 335 с.
12. Яковлева Е. С. Фрагменты русской языковой картины мира (модели пространства, времени и восприятия) / Е. С. Яковлева. – М. : Гнозис, 1994. – 344 с.
13. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners : International student edition. – London : Macmillan Publishers, 2005. – 1774 p.
14. Oxford Dictionary of English : II-nd edition / Catherine Soanes, Angus Stevenson. – London : Oxford University Press, 2006. – 1378 p.
15. <http://www.ask.com>

Summary. In this article the author tries to investigate emotives of love «crush» and «infatuation» with semantic characteristic «time», affirms that cognitive, emotional and temporal components are closely associated in the semantics of a linguistic unit.

Key words: emotive, semantics, temporal, subjective.